

Auschwitz

A taula, quan era l'hora de les gales i del vi dolç, va aparèixer una ombra d'home. Plorós, emocionat. Havia travessat la frontera d'amagat des de l'altra banda –del cantó de França–, per venir a visitar-nos. Des de finals de la guerra que no havia tornat. Vint-i-escaig anys d'exili es resolien en un acte de valentia temerària perquè l'haurien pogut agafar.

Els nens no enteníem massa què estava succeint en aquell dinar de festa major de finals d'agost. Ni qui era aquell personatge, un nom pronunciat sempre en veu baixa, xiuxiuejat amb prevenció i en conxorxes impotents. En recordo l'aparició o, millor dit, la resurrecció d'un fantasma de la guerra civil que havia hagut de marxar perquè era un roig significat. Rojos, més o menys, tots ho eren –o ho havien estat–, però els significats figuraven al llistat de les absències o al cel on deuen reposar els republicans.

Les abraçades, els plors, l'emoció i, sobretot, com costava de catalogar aquella fesomia de mapa massa grapejat –arrugat, esprimatxat i vestit com solien els gavatxos dels primers seixanta– em va desconcertar. Era un misteri de personatge. Havia estat algú.

Cap convidat, ningú dels presents, s'esperava que aquell núvol de tristor que envaï el menjador, sorgís en un dia tan especial. Més que res perquè en un parell de cases més amunt hi dinava la parella de guàrdies que havien assistit a l'ofici solemne del migdia i, amb el pretext de vigilar, treien el ventre de pena a còpia de posades d'ànec amb peres. Els fusells, aquell dia estris pacífics i inútils, també eren de festa estintolats a la raconada de les desvagades escombres de bruc.

Encara no s'havien refet de la sorpresa. Aquell era un moment d'estupefacció i de reconeixement, dues dècades condensades com la llet de pot. S'abraçaven ben fort perquè calia arrapar-se a la veritat de la que es toca. Algú va omplir el got de conyac, que és la beguda remeiera més eficaç per als ensurts i l'esbalaiment sobtat.

Aquell parent llunyà en tots els sentits, a mi, em va impressionar per la

màquina de retratar –la versió anterior de les càmeres de fotografar i l'antecedent prehistòric de les digitals– que va treure. Recordo que en vaig guardar –tresors de modernitat francesa– uns cubs que llamegaven. Amb fal·lera retratava tothom i demanava també de sortir-hi amb alguns dels presents. Se la volia emportar, aquella estona que va compartir amb presses i cert recel. El neguit d'espiar discretament ara per la finestra i ara per la balconada repel·lint l'encert dels franc Tiradors que el poguessin assetjar.

Entre la fatxenderia mentidera de com el tractava la vida rere la carena hi suraven la nostàlgia i el dia que va haver de fugir deixant-ho tot, abandonant l'amor propi i assumint una derrota. Era, d'entre els vençuts, dels més sotmesos encara. I s'esforçava a explicar com havia progressat i com li anaven les collites en aquell paradís que comença just enllà de Prats de Molló. Jo me'l contemplava sense entendre –llavors– massa coses del que parlaven. Pujades i baixades de tristor profunda, d'aquell núvol gris que l'embolcallava com un eixam de mosques contrastat amb com de regalada era la vida al país de la llibertat, la igualtat i la legalitat republicanes.

–Les vam passar magres –recordava –Molt putes! Massa! –i milers de mosques negres s'afegien a l'estol de tristor que arrossegava com un fantasma del passat que és torna present. I llavors –ho recordo perfectament– es va descordar el puny de la camisa, va arromangar-se-la i allí hi havia aquells números dibuixats. Que no marxaven després de tants anys. Un blau brut esvait, com si tinguessin vida i s'haguessin, amb els anys, entaforat endins per tatuar-li a més de la pell, l'ànima.

De patiment i de com de putes les havia passat en podia parlar molt i molt. No recordo a quin camp de concentració va dir que havia estat empresonat. Tampoc vaig entendre què volia dir aquell gargot de números al canell. Em va quedar l'anècdota. Que va sobreviure gràcies a una peül·la de cavall que anava rautant setmana rere setmana. Que havia patit molta –moltíssima– fam. Això sí que jo era capaç d'assimilar-ho, malgrat que no comprenia per què alguns homes poden privar de menjar a d'altres homes.

Quan va marxar –no podia estar-s'hi massa– es van repetir les abraçades i els ulls plorosos. Els bons desigs i la promesa que allò, com els malsons dels camps de concentració, s'acabaria aviat. Acomiadant-se, em va mirar amb tendresa i em va abraçar. Les seves galtes eren fredes i el núvol de tristor era més espès.

El temps no ho esborra ni ho perdona tot. Els anys passen, però en resten les cicatrius a la pedra, a la memòria, a les estripes d'aquells que ho van sofrir. A l'epidermis d'un canell prim com un sarment gargotejat maldestrament.

Josep Labró Basegaña

DIBUIXANT IL·LUSTRADOR I PUBLICITARI

- CARICATURES I RETRATS
- ARBRES GENEALÒGICS
- ESCUTS HERALDICS
- RETOLACIO A MÀ
- PERGAMINS

A. CLAVÉ, 39 - LLIÇÀ D'AMUNT - TEL. 93 841 70 92 - MÒB. 636 38 77 26